

Sag C-410/23 [Pielatak] ¹**Sammendrag af anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 98, stk. 1, i Domstolens procesreglement****Dato for indlevering:**

3. juli 2023

Forelæggende ret:

Sąd Okręgowy w Warszawie (Polen)

Afgørelse af:

26. maj 2023

Sagsøger:

I. SA

Sagsøgte:

S.J.

Hovedsagens genstand

Appel iværksat til prøvelse af en dom afsagt af en ret i første instans vedrørende krav om betaling af en konventionalbod af en landbruger, der er elektricitetskunde, på grund af førtidig opsigelse af en aftale om levering af elektricitet indgået for en bestemt periode.

Genstand og retsgrundlag for forelæggelsen

Det første præjudicielle spørgsmål vedrører, om en landbruger, der indgår en kontrakt om køb af elektricitet til både landbrug og privat brug, i henhold til artikel 2, litra b) og c), i direktiv 93/13/EØF skal anses for at være forbruger. Det andet præjudicielle spørgsmål vedrører, om det i henhold til bestemmelserne i direktiv 2009/72/EF er tilladt at pålægge denne landbruger en konventionalbod for at opsiges en sådan kontrakt.

¹ Den foreliggende sags navn er et vedtaget navn. Det svarer ikke til et navn på en part i sagen..

Præjudicielle spørgsmål

1. Finder artikel 2, litra b) og c), i direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler og definitionen af en forbruger indeholdt deri og i 17. betragtning i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/83/EU af 25. oktober 2011 om forbrugerrettigheder, om ændring af Rådets direktiv 93/13/EØF og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 1999/44/EF samt om ophævelse af Rådets direktiv 85/577/EØF og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 97/7/EF også anvendelse på en landbruger, der indgår en kontrakt om køb af elektricitet både til landbruget og til privat brug i husholdningen.

2. Skal artikel 3, stk. 5 og 7, i 51. betragtning til samt punkt 1, litra a) og e), i bilaget til i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2009/72/EF af 13. juli 2009 om fælles regler for det indre marked for elektricitet og om ophævelse af direktiv 2003/54/EF, hvorefter forbrugerne ikke skal pålægges omkostninger ved opsigelse af en energileveringskontrakt, fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for at pålægge elektricitetskunde, som er forbruger, en konventionalbod for opsigelse af en kontrakt om elektricitetslevering indgået for en bestemt periode (artikel 4j, stk. 3a, i energiloven af 10. april 1997).

Anførte EU-retlige bestemmelser

Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler – artikel 2.

Europa-Parlamentets og Rådet direktiv 2011/83/EU af 25. oktober 2011 om forbrugerrettigheder, om ændring af Rådets direktiv 93/13/EØF og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 1999/44/EF samt om ophævelse af Rådets direktiv 85/577/EØF og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 97/7/EF – 17. betragtning.

Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2009/72/EF af 13. juli 2009 om fælles regler for det indre marked for elektricitet og om ophævelse af direktiv 2003/54/EF – 51. betragtning, artikel 3, stk. 5 og 7, samt punkt 1, litra a) og e), i bilag I.

Relevante nationale retsfor skrifter

Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (lov om energi af 10.4.1997) – artikel 4j, stk. 3a:

»3a. En endelig kunde kan, ved at indgive en skriftlig erklæring til energivirksomheden, opsiges en aftale, som er indgået for en bestemt periode, om, at energivirksomheden leverer gasbrændstoffer eller energi, uden at kunden skal

afholde andre omkostninger end dem, der fremgår af aftalen, eller at skulle betale kompensation«.

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (lov af 23.4.1964 – den civile lovbog) – artikel 22¹ (definition af en forbruger), artikel 43¹ (definition af en erhvervsdrivende), artikel 385¹ (ulovlige kontraktvilkår i forbrugeraftaler), artikel 483, stk. 1, (konventionalbod), artikel 484 (størrelsen af konventionalbod).

Kort fremstilling af de faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne i hovedsagen

- 1 Den 18. marts 2017 indgik selskabet I. S.A., der er elektricitetsleverandør, med S.J., der driver en landbrugsbedrift, en samlet aftale om salg af el. Landbrugsbedriften, som tilhørte S.J., blev angivet som forsyningssted for elektriciteten. Salget skulle i henhold til aftalen påbegyndes den 1. januar 2018. Aftalen blev indgået for en bestemt periode og indtil den 31. december 2021. I tilfælde af, at aftalen blev opsagt inden denne dato eller hvis det, af grunde, der kan henføres til kunden, var umuligt at opfylde aftalen, var kunden forpligtet til at betale en konventionalbod i overensstemmelse med de vilkår, der fremgår af kontraktens almindelige betingelser.
- 2 Ved skrivelse af 5. maj 2017 meddelte S.J., at han, efter den lovbestemte fortrydelsesret for forbrugeraftaler, opsagde aftalen. Derudover fremsatte S.J. en erklæring om at kontrakten ikke skulle have retsvirkning, da denne var indgået på fejlagtigt grundlag, og gjorde gældende, at kontrakten var ugyldig. Han har anført, at han ved kontraktindgåelsen blev vildledt af repræsentanter for I. S.A., som overraskede ham, imens han var i gang med at arbejde, og som ikke forklarede ham alle omstændighederne ved kontrakten.
- 3 Ved skrivelse af 22. maj 2020 meddelte selskabet I. S.A., at selskabet bestred de af S.J. fremsatte indsigelser. Selskabet udstedte en debetnota, hvoraf fremgik, at S.J. inden den 7. juli 2020 skulle betale en konventionalbod for førtidig opsigelse af kontrakten og udstedte en faktura for forbrug af elektricitet leveret i perioden fra den 1. januar 2018 til den 10. januar 2018.
- 4 S.J. nægtede at betale de angivne beløb. Selskabet I. S.A. havde ikke leveret elektricitet til S.J. S.J. havde fået leveret elektricitet af et andet selskab i perioden, som fremgik af fakturaen.
- 5 Den 14. april 2021 anlagde I. S.A. sag ved retten i første instans mod S.J. med påstand om, at denne skulle betale for den leverede elektricitet med tillæg af renter og en konventionalbod for førtidig opsigelse af kontrakten.
- 6 Som svar på søgsmålet nedlagde S.J. påstand om frifindelse og gjorde gældende, at kontrakten var ugyldig, at sagsøgeren havde undladt at opfylde kontrakten, og at han selv havde opsagt kontrakten.

- 7 Førsteinstansretten gav ikke selskabet medhold. Selskabet I. S.A. har iværksat appel ved den forelæggende ret til prøvelse af dommen fra førsteinstansretten.

De væsentligste argumenter, der anføres af hovedsagens parter, og argumenter, der fremføres af førsteinstansretten

- 8 S.J. er af den opfattelse, at han har status som forbruger, da salg og distribution af elektricitet primært er sket til hans private forbrug og ikke til hans landbrugsbedrift.
- 9 Førsteinstansretten forkastede påstanden om betaling på trods af, at den fandt, at S.J. ikke har status som forbruger, fordi en forbruger, i medfør af artikel 221 i den civile lovbog, er en fysisk person, der indgår en retshandel med en erhvervsdrivende, der ikke handler som led i sin virksomhed eller sit erhverv. Imidlertid angiver kontrakten »en landbrugsbedrift« som kunde og bestemmer, at kontrakten ikke anvendes til forbrugere. Selv om S.J. gjorde gældende, at den købte energi også skulle anvendes privat, vurderede førsteinstansretten, at dette ikke var tilstrækkeligt til at betragte S.J. som forbruger. Han havde derfor ikke ret til at fortryde aftalen efter bestemmelserne i loven om forbrugerrettigheder, og hans erklæring var uden virkning.
- 10 Førsteinstansretten anvendte imidlertid artikel 4j, stk. 3a, i energiloven, hvorefter den endelige kunde kan opsiges den aftale, der er indgået for en bestemt periode, på grundlag af hvilken energivirksomheden leverer gasbrændstoffer eller energi, uden at skulle afholde andre omkostninger end dem, der fremgår af aftalen, eller betale kompensation.
- 11 Efter førsteinstansrettens opfattelse kunne kravet om betaling af konventionalbod ikke imødekommes, fordi en konventionalbod i medfør af artikel 483, stk. 1, i den civile lovbog skal udbedre skaden som følge af manglende eller urigtig opfyldelse af en ikke-økonomisk forpligtelse. Ved energisalg er køberens forpligtelse at betale prisen for varen, altså en økonomisk forpligtelse. Ifølge førsteinstansretten kunne kontraktbestemmelsen ikke pålægge S.J. en forpligtelse til at betale en konventionalbod ved opsigelse af kontrakten på hans initiativ, da hans forpligtelse var af økonomisk karakter.
- 12 Førsteinstansretten fandt endvidere, at kravet om betaling af prisen for den forbrugte energi var ugrundet, idet det blev fastslået, at selskabet I. S.A. ikke leverede elektricitet til S.J.
- 13 I appelskriftet har selskabet I. S.A. anført, at der er foretaget en urigtig bevisbedømmelse og en overtrædelse af artikel 4j, stk. 3a, i energiloven på grund af fejlagtig fortolkning og en antagelse om, at selskabet I. S.A. ikke har ret til at opkræve en konventionalbod for førtidig opsigelse af kontrakten, når det klart fremgår af denne bestemmelse, at kunden kan pålægges meromkostninger, hvis forpligtelsen til at betale dem følger af kontrakten, hvilket er tilfældet i den foreliggende sag.

- 14 Selskabet I. S.A. endvidere påberåbt sig, at der er sket en overtrædelse af artikel 483, stk. 1, i den civillovbog (vedrørende muligheden for at kræve betaling af et bestemt beløb - en konventionalbod – som erstatning for skade, der er opstået ved manglende eller urigtig opfyldelse af en ikke-økonomisk forpligtelse) ved ikke at anvende denne bestemmelse og fejlagtigt at antage, at boden er opkrævet på grund af manglende opfyldelse af en økonomisk forpligtelse, mens boden var opkrævet på grund af opsigelse af kontrakten før den periode, den er indgået for, det vil sige ved en bestemt adfærd fra kundens side, og ikke i tilfælde af manglende opfyldelse af en økonomisk forpligtelse.

Kort fremstilling for begrundelsen for forelæggelsen

- 15 **Det første præjudicielle spørgsmål** sigter mod at få oplyst, om en landbruger, der køber energi til brug både i landbrugsvirksomheden og i husholdningen, har status som forbruger.
- 16 Rådets direktiv 93/13 definerer de aftaler, der finder anvendelse gennem henvisning til karakteren af de kontraherende parter afhængigt af, om de handler inden for rammerne af deres erhvervsmæssige aktiviteter eller ej (dom af 21.3.2019, Pouvin og Dijoux, C-590/17, præmis 23). Ifølge Domstolens faste praksis skal begrebet »forbruger« som fremgår af artikel 2, litra b), i direktiv 93/13, bedømmes på grundlag af et funktionelt kriterium, der består i at vurdere, om det pågældende kontraktforhold indgår i aktiviteter, der falder uden for deres erhverv (kendelse af 14.9.2016, Dumitras, C-534/15, præmis 32). I den foreliggende sag er en funktional sondring ikke mulig, da kontrakten er indgået til både landbrugs- og husholdningsformål.
- 17 Rådets direktiv 93/13/EØF regulerer ikke aftaler med dobbelte formål. Kun i 17. betragtning til direktiv 2011/83/EU af 25. oktober 2011 om forbrugerrettigheder har EU-lovgiver præcist angivet, at »ved aftaler med dobbelte formål, hvor aftalen indgås dels som led i og dels ikke som led i den pågældende persons erhverv, og det erhvervsmæssige formål er så begrænset, at det ikke er fremherskende i forbindelse med aftalen, bør den pågældende person imidlertid ligeledes betragtes som en forbruger«.
- 18 Dog fastslog Domstolen i dommen af 20. januar 2005, Gruber, C-464/01, at en person, der har indgået en kontrakt med henblik på anvendelse af en vare, der delvist vedrører hans erhvervsmæssige virksomhed, og som delvist ligger uden for denne virksomhed, ikke kan gøre den beskyttelse, der følger af forbrugerbeskyttelsesreglerne gældende, »medmindre den erhvervsmæssige virksomhed er så marginal, at den kun spiller en ubetydelig rolle i forbindelse med den transaktion, som kontrakten samlet set vedrører; *den omstændighed, at der overvejende er tale om privat brug, er herved uden betydning*«.
- 19 I dommen af 27. oktober 2022, S.V., C-485/21, påpegede Domstolen, at forbrugerbeskyttelsen tilkommer en fysisk person, der er part i en aftale om ejendomsadministration, »i det omfang den pågældende ikke anvender denne

lejlighed til formål, der *udelukkende* hører under den pågældendes erhverv«. Domstolen henviser her til kriteriet for eksklusivt erhvervsformål.

- 20 På denne baggrund opstår spørgsmålet om, hvordan begrebet forbruger i lyset af artikel 2, litra b), i Rådets direktiv 93/13/EØF skal fortolkes i en situation, hvor aftalen er af blandet karakter, dels forbrugerrettet, dels erhvervsrettet. Er det i en sådan situation nødvendigt at fastslå det dominerende formål med aftalen, eller er det tilstrækkeligt blot at fastslå, at den erhvervsmæssige karakter af aftalen ikke er eksklusiv. Domstolens svar vil derfor gøre det muligt at vurdere aftaler, der har en dobbelt karakter, og som også tjener både landbrugs- og husholdningsformål. Under hensyntagen til tendensen til at udvide anvendelsesområdet for forbrugerbeskyttelsesinstrumenter er det formålstjenligt at fastslå, hvilke kriterier der skal anvendes for at beskytte forbrugere.
- 21 **Det andet præjudicielle spørgsmål** sigter mod at fastslå, om en national bestemmelse, der giver mulighed for at pålægge en elektricitetskunde, der er forbruger, en konventionalbod for førtidig opsigelse af en tidsbegrænset elforsyningsaftale, er forenelig med EU-retten.
- 22 Den forelæggende rets tvivl vedrører energilovens artikel 4j, stk. 3a, som giver den endelige kunde ret til at opsiges aftalen om levering af energi uden at skulle afholde andre omkostninger end dem, der fremgår af aftalen, eller betale kompensation. Denne bestemmelse henviser derfor til en aftale, hvor parterne kan fastsætte aftalens gyldighedsperiode og betingelserne for opsigelse.
- 23 Denne tvivl opstod i forbindelse med direktiv 2009/72/EF. Ifølge den forelæggende ret er det altoverskyggende princip, der er udtrykt i dette direktiv, friheden til at skifte energileverandør og den specifikke beskyttelse af forbrugeren. Medlemsstaterne træffer passende foranstaltninger til at beskytte de endelige kunder og sikrer især, at der er passende sikkerhedsforanstaltninger, der beskytter sårbare kunder. I forhold til privatkunder, omfatter disse foranstaltninger de tiltag, der omhandles i bilag I. Et skift af leverandør er også tæt forbundet med muligheden for at opsiges kontrakten.
- 24 Formålet med forordningen er på den ene side at beskytte elektricitetskunder, især forbrugere, og at sikre deres rettigheder, og på den anden side at sikre elektricitetsvirksomheder lige adgang til forbrugere. I denne sammenhæng har den forelæggende ret henvist til Domstolens praksis, som navnlig fremgår af dom af 7. september 2016, ANODE, C-121/15, præmis 36; af 30. april 2020, Overgas Mrezhi i Balgarska gazova asotsiatsia, C-5/19, præmis 56, og af 14. oktober 2021, Viesgo Infraestructuras Energéticas, C-683/19, præmis 44). Denne praksis opstiller betingelserne for, at statslig indgriben i fastsættelsen af priserne for levering af elektricitet inden for rammerne af direktiv 2009/72 kan tillades, selv om en sådan indgriben udgør en hindring for at etablere et konkurrencebaseret marked for elektricitet.

- 25 Det grundlæggende problem ved den garanterede frihed til at skifte energileverandør, drejer sig om muligheden for at opkræve et gebyr fra en elektricitetskunde, der er forbruger, når denne opsiger en aftale, som er indgået for en bestemt periode. Ifølge artikel 3, stk. 7, i direktiv 2009/72/EF, sammenholdt med punkt 1, litra a) og litra e), i bilag I til dette direktiv, at der ikke skal pålægges omkostninger ved leverandørskift og ved opsigelse af kontrakten for en kunde, der er forbruger.
- 26 Energiloven giver dog ikke mulighed for en sådan undtagelse. Det følger af den nationale lovgivning, energilovens artikel 4j, stk. 3a, at den endelige kunde kan opsiges en aftale om levering af elektricitet, der er indgået for en bestemt periode, uden at pådrage sig andre omkostninger og erstatning end dem, der følger af kontraktens indhold. Denne bestemmelse giver derfor mulighed for at pålægge kunden »omkostninger og erstatninger« som fastsat i kontrakten. Energiloven angiver ikke andre kriterier for disse omkostninger og erstatningskrav og indeholder ingen undtagelse for forbrugere.
- 27 Imidlertid er der i den nationale retslitteratur fortalere for, at en urimeligt stor økonomisk sanktion for opsigelse af aftalen bør betragtes som ugyldig for forbrugere. Derfor er det muligt at undersøge størrelsen af konventionalboden med henblik på at afgøre, om den er urimelig. Dette gælder især situationer, hvor sådanne konventionalbod i praksis vil føre til blokering af opsigelse af tidsbegrænsede kontrakter, hvilket ville være i strid med energilovens artikel 4j, stk. 3a, som giver mulighed for opsigelse af en tidsbegrænset kontrakt.
- 28 Den forelæggende ret finder, at beskyttelsesformålene i artikel 3, stk. 5 og 7, i direktiv 2009/72/EF sandsynligvis vil blive undermineret, hvis det tillades, at denne type konventionalbod pålægges forbrugere.